

स्यत शिक्षण संस्थेचे,

आझाद कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, सातारा

एकसमान मानसिक आरोग्य, कल्याण व आत्महत्या प्रतिबंध धोरण.

● प्रस्तावना

बी.एड. शिक्षण हे केवळ अध्यापन-कौशल्य विकसित करणारे शिक्षण नसून भावी शिक्षकांच्या व्यक्तिमत्त्वाचा, भावनिक स्थैर्याचा, सामाजिक कौशल्यांचा आणि व्यावसायिक दृष्टिकोनाचा विकास करणारे शिक्षण आहे.

विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक कामाचा ताण, परीक्षा, प्रात्यक्षिक अध्यापन, पाठनियोजन, निरीक्षण, इंटर्नशिप, रोजगाराची चिंता, आर्थिक व कौटुंबिक समस्या, नातेसंबंधातील अडचणी, सामाजिक तुलना, अपयशाची भीती किंवा आत्मविश्वासाचा अभाव यांसारख्या समस्या जाणवू शकतात.

म्हणून मानसिक आरोग्य ही केवळ समस्या निर्माण झाल्यानंतर उपचार करण्याची बाब नसून प्रतिबंध, संवर्धन, लवकर ओळख, समुपदेशन, संदर्भ-सेवा आणि संकट व्यवस्थापन यांचा सातत्यपूर्ण भाग असावा

● धोरणाचे ध्येय -

“प्रत्येक बी.एड. विद्यार्थी मानसिकदृष्ट्या सुरक्षित, भावनिकदृष्ट्या समर्थ, सामाजिकदृष्ट्या जोडलेला आणि शैक्षणिकदृष्ट्या सक्षम राहील, असे संवेदनशील, भेदभावमुक्त आणि आधार देणारे महाविद्यालयीन वातावरण निर्माण करणे

● धोरणाची प्रमुख उद्दिष्टे -

- 1) विद्यार्थ्यांचे मानसिक आरोग्य व भावनिक कल्याण संवर्धित करणे.
- 2) मानसिक आरोग्याविषयी असलेला गैरसमज, भीती आणि कलंक कमी करणे.
- 3) शैक्षणिक व वैयक्तिक ताणाची लवकर ओळख करणे.
- 4) विद्यार्थ्यांना सहज उपलब्ध, गोपनीय आणि व्यावसायिक समुपदेशन उपलब्ध करून देणे.
- 5) आत्महानी किंवा आत्महत्येचा धोका असलेल्या विद्यार्थ्यांची वेळेवर ओळख व सुरक्षित संदर्भ-व्यवस्था निर्माण करणे.
- 6) विद्यार्थी, शिक्षक, पालक/कुटुंब आणि प्रशासन यांच्यात सहकार्याचे जाळे निर्माण करणे.
- 7) विद्यार्थ्यांमध्ये जीवनकौशल्ये, भावनिक नियमन, लवचिकता, समस्या-निराकरण आणि सकारात्मकतेने सामोरे जाणे या बाबी विकसित करणे.
- 8) परीक्षा व अध्यापन-सरावाच्या काळात विशेष मानसिक आधार देणे.

- 9) महाविद्यालयाते सुरक्षित, समावेशक, आदरयुक्त व भेदभावमुक्त वातावरण निर्माण करणे.
- 10) मानसिक आरोग्य संवर्धनाला बी.एड.च्या शिक्षक-प्रशिक्षण प्रक्रियेचा अविभाज्य भाग बनविणे.

● धोरणाची मूलभूत तत्त्वे

- 1) विद्यार्थ्यांच्या मानसिक आरोग्याच्या समस्येला कमी लेखले जाणार नाही.
- 2) समस्या गंभीर होण्याची वाट न पाहता मानसिक आरोग्य संवर्धनाचे उपक्रम नियमितपणे राबविले जातील.
- 3) विद्यार्थ्यांला दोष देण्याऐवजी त्याचे म्हणणे शांतपणे ऐकले जाईल.
- 4) समुपदेशनातील माहिती शक्य तितकी गोपनीय ठेवली जाईल. मात्र विद्यार्थी स्वतःला किंवा इतरांना गंभीर धोका निर्माण करू शकतो असे दिसल्यास सुरक्षिततेसाठी आवश्यक ती माहिती योग्य व्यावसायिक/प्राधिकरणाशी सामायिक केली जाऊ शकते.
- 5) मानसिक आरोग्याच्या समस्येमुळे कोणत्याही विद्यार्थ्याशी भेदभाव केला जाणार नाही.
- 6) शिक्षक हे समुपदेशकाची भूमिका पूर्णपणे घेणार नाहीत. गरजेनुसार प्रशिक्षित मानसशास्त्रज्ञ/समुपदेशक/मानसोपचारतज्ज्ञाकडे संदर्भ दिला जाईल..

● मुख्य उपाययोजना :

- 1) प्रत्येक विद्यार्थ्याला मेंटॉर उपलब्ध करून देणे.
- 2) नियमित मानसिक आरोग्य व जीवनकौशल्य सत्रे घेणे.
- 3) परीक्षा, प्रात्यक्षिक व इंटर्नशिप काळात ताण-व्यवस्थापन कार्यक्रम राबविणे.
- 4) प्रशिक्षित मानसशास्त्रज्ञ/समुपदेशकाची सेवा उपलब्ध करणे.
- 5) शिक्षकांना मानसिक आरोग्याची लक्षणे ओळखणे व योग्य संदर्भ देणे याचे प्रशिक्षण देणे.
- 6) गरजू विद्यार्थ्यांना तज्ज्ञ/रुग्णालय/हेल्पलाइनशी जोडणे.
- गोपनीयता, सन्मान, समानता व भेदभावमुक्त वातावरण सुनिश्चित करणे.
- 7) मानसिक आरोग्य उपक्रमांचे वार्षिक मूल्यमापन व पुनरावलोकन करणे.

आपत्कालीन आधार:

Helpline Number

- टेली मानस 14416/1800-891-4416
- Civil Hospital मानसिक आरोग्य 02162-238494
- आपत्कालीन सेवा 112
- केंद्रीय सामाजिक न्याय मंत्रालय (किरण) 1800-599-0019
- रुग्णवाहिका १०८/१०२
- फायर ब्रिगेड सातारा 9594581791
- मनोदर्पण 8484440632
- आय कॉल 9152987821
- ई-मेल – icall@tiss.ac.in
- महिला मदत केंद्र 1091

Principal
Azad College of Education
Satara